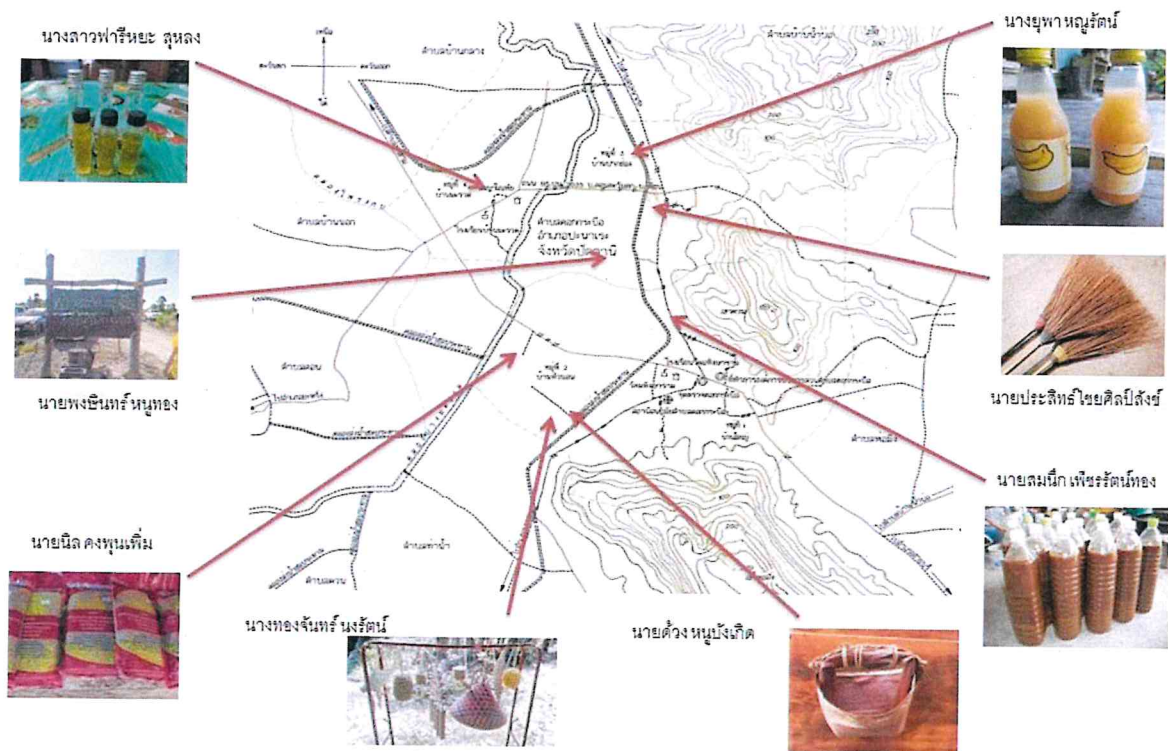

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลคอกกระบือ

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลคอกกระบือ

อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) เป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ ซึ่งเรียกว่าปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ ท้องถิ่น ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่างๆ กันดังนี้

สามารถ จันทรสุริย์ (๒๕๓๖) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเองทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำรงชีวิตในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

กรมวิชาการ (๒๕๓๘) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า คือความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต วิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหา การจัดการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

รัตน์ บัวสนธ์ (๒๕๓๕) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนทัศน์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลกและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนทัศน์ดังกล่าวจะมีรากฐานจากคสอนทางศาสนา คติจารีต ประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสุขของในส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(ม.ป.ป.) กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยว่า เป็นองค์ความรู้ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับแต่ง และถ่ายทอดสืบทอดกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) หมายถึง พื้นความรู้ความสามารถที่ผ่านกระบวนการคิดโดยใช้สติปัญญาของคนในท้องถิ่น มีการเรียนรู้มีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนเกิดผลดีงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถนำไปแก้ไขปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายวิชา สาขา ดังที่ คือ

๑. ด้านเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยีโดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกลั่นกรอง การแปรรูป การประมง การทำไม้ การทำการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา เป็นต้น
๒. ด้านหัตถกรรม หมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่ายโดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น งานจักสาน งานแกะหนังตะลุง งานทอผ้าด้วยมือ งานเย็บปักถักร้อย การทำโชน เป็นต้น
๓. ด้านอุตสาหกรรม หมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิตโดยมีเป้าหมายการผลิตเป็นสิ่งของเป็นจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านบริการ เช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป (โต๊ะ เก้าอี้ ตู้) การแปรรูปสิ่งต่างๆจากยางพารา เป็นต้น
๔. ด้านการแพทย์ไทย หมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นฐาน เช่น การหัตถเวชกรรมไทย การนวดไทย การนวดประคบสมุนไพร การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค การผดุงครรภ์แบบพื้นบ้านโดยหมอตำแยของชาวมุสลิม (โต๊ะบีแด) เป็นต้น
๕. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งการอนุรักษ์การพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น
๖. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์งานผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ ศิลปะ การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ เช่น การขับร้องเพลงอีแซว ลำตัด ลิเก หมอลำ มโนราห์ เป็นต้น
๗. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน เช่น ภาษาโบราณ ภาษาถิ่น หนังสือตำรา ตำรับอาหาร งานประพันธ์ บทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เรื่องสั้น นวนิยาย นิทาน บทเพลงต่างๆ เป็นต้น
๘. ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารไทย อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

แบบสำรวจข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลคอกกระบือ

อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

๑. แหล่งเรียนรู้/ปราชญ์ชาวบ้าน /ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชื่อ นายสมนึก สกุล เพ็ชรรัตน์ทอง อายุ ๖๖ ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน (ที่สามารถติดต่อได้) บ้านเลขที่ ๙๙/๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลคอกกระบือ อำเภอปะนาเระ
จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๙๔๑๓๐
เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๖-๒๕๕๒๗๗๑ E-mail :

๒. ความชำนาญ/ภูมิปัญญา

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- การทำน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยน้ำ มีความสามารถด้านการใช้วัสดุเหลือใช้มาหมักเพื่อใช้เป็นน้ำหมักชีวภาพ
- การทำจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง สำหรับบำรุงพืช ฯลฯ

๓. ผลงาน

มีความเชี่ยวชาญภูมิปัญญาด้านการทำน้ำหมัก เป็นผู้นำชุมชนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การใช้ปุ๋ยหมักทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี อนุรักษ์การใช้สารเคมี และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ผู้รายงาน นางนงลักษณ์ บุญประกอบ ตำแหน่ง ครูชำนาญการ โทรศัพท์ ๐๖๓๐๗๔๕๓๖๒

แบบสำรวจข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น
องค์การบริหารส่วนตำบลคอกกระบือ
อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

๑. แหล่งเรียนรู้/ปราชญ์ชาวบ้าน /ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชื่อ นางยุพา.....สกุล หลุยรัตน์.....อายุ ๗๒.....ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน (ที่สามารถติดต่อได้) บ้านเลขที่ ๑๐ หมู่ที่ ๓ ตำบลคอกกระบือ อำเภอปะนาเระ
จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๙๔๑๓๐
เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๘-๓๙๗๑๑๘๓ E-mail :

๒. ความชำนาญ/หลักสูตร

ด้านการแปรรูปอาหารพื้นบ้าน

- มีความสามารถด้านการใช้วัสดุเหลือใช้ คือ กล้วย มาหมักเพื่อใช้เป็นน้ำส้มกล้วย ใช้ในการประกอบอาหาร
ทดแทนการใช้น้ำมัน หรือน้ำส้มสายชู

๓.ผลงาน

มีความเชี่ยวชาญภูมิปัญญาด้านการถนอมอาหาร ใช้วัสดุที่มีในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
และเก็บไว้ใช้ได้

เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ผู้รายงาน นางนงลักษณ์ บุญประกอบ ตำแหน่ง ครูชำนาญการ โทรศัพท์ ๐๖๓๐๗๔๔๓๖๒

แบบสำรวจข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น
องค์การบริหารส่วนตำบลคอกกระบือ
อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

๑. แหล่งเรียนรู้/ปราชญ์ชาวบ้าน /ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชื่อ นายนิล สกุล คงพูนเพิ่ม อายุ ๖๓ ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน (ที่สามารถติดต่อได้) บ้านเลขที่ ๓๗ หมู่ที่ ๒ ตำบลคอกกระบือ อำเภอปะนาเระ
จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๙๔๑๓๐
เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๔-๗๕๐๑๗๙๑ E-mail :

๒. ความชำนาญ/หลักสูตร

ด้านอุตสาหกรรม

- มีภูมิปัญญาดั้งเดิมเกี่ยวกับการผลิต และแปรรูปข้าวพื้นบ้าน เพื่อตอบสนองการบริโภคในยุคปัจจุบัน และความ
ต้องการของพื้นที่ สร้างมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ข้าวพื้นบ้านของชุมชน

๓. ผลงาน

การผลิต และแปรรูปข้าวพื้นบ้าน ทั้งการเตรียมการผลิต การผลิต และการแปรรูป ข้าวสารพันธ์ต่างๆและจัด
จำหน่ายให้ผู้บริโภคตามความต้องการของตลาด

เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ผู้รายงาน นางนงลักษณ์ บุญประกอบ ตำแหน่ง ครูชำนาญการ โทรศัพท์ ๐๖๓๐๗๔๔๓๖๒

แบบสำรวจข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น
องค์การบริหารส่วนตำบลคอกกระบือ
อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

๑. แหล่งเรียนรู้/ปราชญ์ชาวบ้าน /ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชื่อ นางทองจันทร์.....สกุล นงรัตน์.....อายุ ๕๐.....ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน (ที่สามารถติดต่อได้) บ้านเลขที่ ๖๗/๒.....หมู่ที่ ๒.....ตำบลคอกกระบือ อำเภอปะนาเระ

จังหวัดปัตตานี.....รหัสไปรษณีย์ ๙๔๑๓๐.....

เบอร์โทรศัพท์.....-.....E-mail :

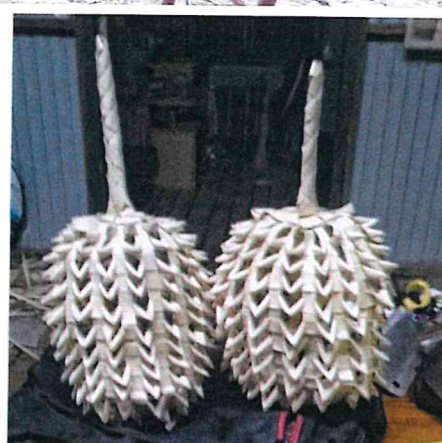
๒. ความชำนาญ/หลักสูตร

ด้านหัตถกรรม

- การทำเครื่องจักรสานจากใบตาล เพื่อใช้เป็นอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในครัวเรือน

๓.ผลงาน

มีความเชี่ยวชาญภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม เครื่องจักรสานจากใบตาล เช่น ฝาชี เขี่ยนหมาก จอบใบตาล เครื่อง
บูชาภัณฑ์เทศน์ ได้แก่ มังคุด ทุเรียน รังผึ้ง กล้วย

เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ผู้รายงาน นางนงลักษณ์ บุญประกอบ.....ตำแหน่ง ครูชำนาญการ.....โทรศัพท์ ๐๖๓๐๗๔๔๓๖๒

แบบสำรวจข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น
องค์การบริหารส่วนตำบลคอกกระบือ
อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

๑. แหล่งเรียนรู้/ปราชญ์ชาวบ้าน /ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชื่อ นายพงษ์จันทร์ สกุล หนุทอง อายุ ๕๒ ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน (ที่สามารถติดต่อได้) บ้านเลขที่ ๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลคอกกระบือ อำเภอปะนาเระ
จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๙๔๑๓๐
เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๙-๒๙๗๕๕๕๑ E-mail :

๒. ความชำนาญ/หลักสูตร

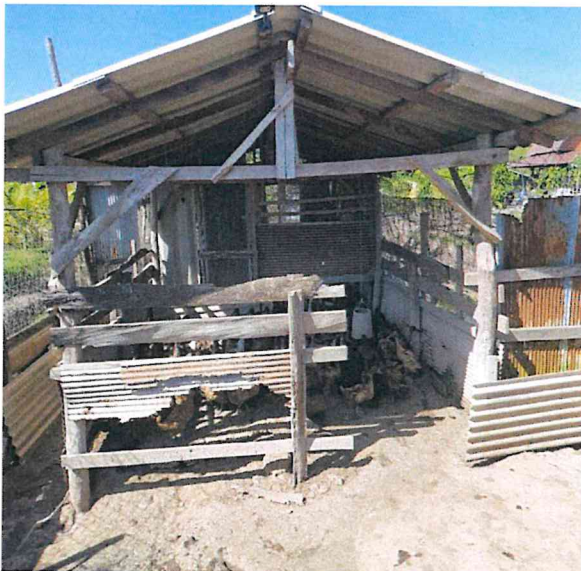
ด้านเกษตรกรรม

- มีภูมิปัญญาด้านการเกษตร ปุ๋ยสัตว์ การประมง การทำการเกษตรแบบผสมผสาน

๓. ผลงาน

โคก-หนอง-นา โมเดล ซึ่งเป็นแนวทางทำเกษตรอินทรีย์และการสร้างชีวิตที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นผสมผสานเกษตร
ทฤษฎีใหม่ เข้ากับภูมิปัญญาพื้นบ้านที่อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้นๆ

เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ผู้รายงาน นางนงลักษณ์ บุญประกอบ ตำแหน่ง ครูชำนาญการ โทรศัพท์ ๐๖๓๐๗๔๔๓๖๒

แบบสำรวจข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น
องค์การบริหารส่วนตำบลคอกกระบือ
อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

๑. แหล่งเรียนรู้/ปราชญ์ชาวบ้าน /ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชื่อ นางสาวฟารีหะ.....สกุล สุหลง.....อายุ ๖๔.....ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน (ที่สามารถติดต่อได้) บ้านเลขที่ ๓๖/๑ หมู่ที่ ๔ ตำบลคอกกระบือ อำเภอปะนาเระ
จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๙๔๑๓๐
เบอร์โทรศัพท์ ๐๖๓-๖๒๘๘๙๐๖ E-mail :

๒. ความชำนาญ/หลักสูตร

ด้านการแพทย์ไทย

- การนวดแผนไทย เป็นการบำบัดและรักษาโรคแขนงหนึ่ง โดยเน้นลักษณะการกด การคลึง การบีบ การตัด การดึง การอบ และการประคบสมุนไพร
- น้ำมันนวดตัว ช่วยให้การร่างกายผ่อนคลายจากการตึงเครียด

๓.ผลงาน

มีความเชี่ยวชาญด้านการดูแลสุขภาพและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน โดยเฉพาะการนวดแผนไทย และการประคบสมุนไพร

เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ผู้รายงาน นางนงลักษณ์ บุญประกอบ ตำแหน่ง ครูชำนาญการ โทรศัพท์ ๐๖๓๐๗๔๔๓๖๒